

Er virksomheder deres sociale ansvar voksent?

Virksomheder er i dag ramt af en CSR-bølge. Men hvis definitionen af, hvad et samfundsmæssigt ansvar er, glider over på virksomhedernes hænder, glider det væk fra alle os andre

Eftertanken

AF PER ØHRGAARD
kultur@k.dk

Corporate Social Responsibility. Ved De, hvad det betyder? Det er naturligvis engelsk, fordi engelsk er *business language*, men oversat til dansk betyder den "virksomhedernes ansvar over for samfundet".

Og hvad er så det for noget? Det er at opføre sig ordentligt, og det er der faktisk også mange virksomheder, der gør, såmænd nok de fleste. Der er også nogle, der ikke gør, og det er ikke altid de mind-

ste – for eksempel banker, der medvirker til hvidvaskning af penge eller til skatte-snydere eller andet af samme slags. For ikke at tale om tyske bilfabrikker.

Men vær sikker på, at også disse virksomheder har en "CSR-politik", som det for nemheds skyld hedder, og som der fortælles om i årsrapporter.

Så hvad er problemet? Det er ikke, at der er nogle brodne kar, for det er der naturligtvis altid. Dem kan man i heldigste fald få identificeret og få klinket eller smidt væk – rigtignok forudsat, at de ikke er *too big to fail*, som det også hedder på engelsk: For store til, at man kan tillade sig at lade dem gå rabundus. Men som en klog amerikaner sagde midt under finanskrisen: Hvis en virksomhed er for

stor til, at man kan lade den gå nedem og hjem, så er den under alle omstændigheder for stor!

Man bør ikke både kunne sigte efter den størst mulige profit til sig selv og smøre et underskud af på samfundet. Det var, hvad der skete i finanskrisen i 2008 og årene derefter, og hvad der med stor sandsynlighed vil ske også næste gang.

Virksomhederne ved sådan set godt, at det ikke er i orden. Derfor signalerer de med deres CSR, at de tænker på samfundet og tager et samfundsansvar. Så vidt, så godt. Hvis de lever op til lovgivning og hæderlighed, er det da fint. Men det burde være en selvfølge og ikke noget, man bryster sig af!

Derfor skal man ikke være blind for, at hele CSR-bølgen også har en anden indbygget tendens og vel også en skjult dagsorden: Virksomhederne vil selv definere, hvad der er deres samfundsmæssige ansvar.

Det bør de bare ikke kunne. Det er noget, samfundet skal bestemme. Virksomhederne skal tjene deres penge så godt og så rigeligt, som de kan. Men det er ikke dem, der skal sætte rammerne. Logisk set har virksomheder hjemmefra slet ikke noget samfundsmæssigt ansvar. De skal have pålagt et ansvar af det samfund, de virker i, og så må de ellers handle, som de er dygtige til (og betale deres skat).

Hvis definitionen af, hvad et sam-

fundsmæssigt ansvar er, glider over på virksomhedernes hænder, glider det væk fra samfundet, det vil sige fra alle os andre. Så bliver det egeninteresserne, som får lov at dominere, og så falder samfundet fra hinanden. Igen: Mange, vel endda de fleste, opfører sig ordentligt. Og blandt dem, der ikke gør det, eller ikke har gjort det, er der skam også andre end private virksomheder.

Det vakte nogen opsigst, at der i oplaget om en ny direktør til Fiskeristyrelsen blev stillet et specificeret krav om, at vedkommende skal stå for "udvikling af en ny kultur, hvor der særligt på tilsyns- og kontrolområdet er fokus på administration inden for lovgivningens rammer"(!).

Det var jo noget af en tilståelse. Man kunne ønske det samme krav stillet til andre styrelser, for ikke at tale om ministrier og ministre. Det må naturligvis også stilles til virksomhederne. Men de skal ikke selv kunne skrive den lov, der skal administreres efter. Og det er vigtigt at påse, at deres megen tale om samfundsansvar ikke fører til lige præcis det.

Klommen "Eftertanken" skrives af professor, forfatter og Tysklands-ekspert Per Øhrgaard og bringes i avisen hveranden fredag.

▲ Jørn Utzon tegnede i 1971 sit og familiens hus, Can Lis, på en stejl klippekant på Mallorcas sydøstlige kyst. Huset er bygget i gule sandsten fra den klippe, hvor det er opført, og er tænkt at skulle ligne noget, der er skudt direkte op fra jorden. – Foto: @ Utzon Archives/Utzon Center.

Lykken skal tælles i sekunder

Danmarks verdensberømte arkitekt Jørn Utzon søgte en anden rigdom end den materielle.

Den 9. april ville han være fyldt 100 år, og det fejres med en netop åbnet udstilling i Aalborg

AF DORTE WASHUUS
washuus@k.dk

Formemelsen af at blive sat midlertidigt i stå af en solstråle, der rammer lige nøjagtigt der, hvor vi står eller sidder, kender de fleste. I sådan et splitsekund virker dagens ellers så vigtige gøremål pludselig mindre vigtige. Vi trækker vejret dybt og tillader os selv at lade stå til og i stedet nyde et moment af sanselig stilstand.

Den slags kan i sagens natur ikke planlægges. Eller kan det? Danmarks verdensberømte arkitekt Jørn Utzon gjorde i hvert fald et forsøg. I sit og familiens hus på Mallorca sydøstlige kyst tænkte han sin arkitektur ind i en sammenhæng med det enkle liv og de momenter af naturskabt skønhed, som vi mennesker gerne vil gribe.

"Lykken skal tælles i sekunder," er Jørn Utzon citeret for at have sagt i forbindelse med opførelsen af huset Can Lis på Mallorca. Et hus, der er udformet som et organisk hele, der indrammede de daglige begivenheder, som prægede Utzon-familiens liv. Og ifølge kreativ direktør på Utzon Center i Aalborg Lasse Andersson var netop solens stråler en vigtig del af det projekt.

"Ved at lave en slids i en mur opnåede han den effekt, at der hver eftermiddag på varierende tidspunkter, afhængigt af årstiden, kom en solstråle ind i stuen. En lille arkitektonisk gestus med en markant stor virkning og betydning. For hvem vil ikke gerne sidde i et rum, hvor man hver eftermiddag rammes af en solstråle?," spørger han.

I anledning af at det i år er 100-året for Jørn Utzons fødsel, åbnede Utzon Center i går udstillingen "Utzons Can Lis og det simple liv" som den første af en lang række begivenheder, der skal hyldede den danske arkitekt, der døde som 90-årig i 2008.

Og det er ikke tilfældigt, at den første udstilling netop fokuserer på hans eget hus. Huset er et indlysende eksempel på Utzons evne til at stille skarpt på arkitekturens rolle i menneskers søgen efter en anden slags rigdom end den, der er bundet i materielle værdier.

"Fastholdelsen af øjeblikket var en grundtanke i hans arbejde. Vi er ikke vant til at tænke på bygninger som kunst, men Utzon indrammede og iscenesatte lyset, stilheden og landskabet, på samme måde som maleren gør med sin pensel. Det er tydeligt i Can Lis, hvor de klostervagter rammer selv vasketøjjet en næsten rituel karakter. Den samme fortælling om at bruge arkitekturen til at fastholde episke øjeblikke af hans projekter. Det er ikke facaden først, det er mennesket," siger Lasse Andersson.

Can Lis er af flere førende arkitekturkritikere udnævnt til at være et af de vigtigste huse, der er opført i det 20. århundrede. Det skyldes ikke mindst den måde, huset er integreret i stedet på. Det ligger som direkte skudt op fra jorden på en stejl klippekant og er bygget i gule sandsten fra den selvsamme klippe, som huset er bygget på.

"Utzon kobler det fysiske sted og det levede liv til en syntese, hvor omgivelserne, naturen og menneskene

Jørn Utzon

► **Født den 9. april 1918**, død den 29. november 2008.

► **Opvokset i Aalborg**, uddannet fra Kunstakademiet i København i 1942.

► **Etablerede eget arkitektfirma i 1950.**

► **Var gift med Lis Utzon og far til kunstneren Lin Utzon og arkitekterne Jan Utzon og Kim Utzon.**

smelter sammen. På den måde inviterer huset til en simpel måde at leve på i samspil med hinanden og med naturen. Det er en slags vendt tilbage til urinstinkt," siger Lasse Andersson.

Han mener, at Jørn Utzon valgte grunden langt fra alfarvej på Mallorca efter at have arbejdet i flere år med operahuset i Sydney og det jetset-liv, der fulgte i kølvandet på den succes.

"Man kan sige, at operahuset i Sydney er det ypperste for operahuse, og Can Lis er det for private villae," siger Lasse Andersson.

Ifølge Marie Hølund, der er udstillingsarkitekt på Dansk Arkitektur Center og står for en Utzon-udstilling senere på året, satte Jørn Utzon den vestlige kulturs opfattelse af

Fejringen af 100-året for Utzons fødsel

► **Utzons Can Lis og det simple liv.** Fotoudstilling på Utzon Center i Aalborg med billeder af Torben Eskerod, der åbnede i går, og som kan ses frem til den 15. marts.

► **Ny permanent digital formidling af Utzon** åbner den 9. marts på Utzon Center.

► **Louisiana Live** om Jørn Utzon med Lin Utzon, Lene Tranberg og Lasse Andersson den 4. april.

► **Horisont – et operahus og en verden til forskel**, stor "Utzon100"-udstilling åbner på Utzon Center den 9. april og vises derefter i København, Sydney og Bruxelles.

► **På 100-årsfødselsdagen** den 9. april er der verdenspremiere på en dokumentarfilm om Jørn Utzon i Musikens Hus Aalborg.

► **Hele året** er der samtaler mellem arkitekter og designere om Jørn Utzon på Utzon Center.

luxus til side til fordel for en arkitektur, der står rent og enkelt.

"I mange af sine bygninger lod han rummene vokse frem som perler på en snor i landskabet. Og han udviklede byggesystemet Espansiva, et modulsystem, der gør det muligt at være fleksibel og opføre huse til mindre beløbene. Hans opmærksomhed gik ikke kun på at nå ud til de rige bygherrer, han var også bevidst om, at man som arkitekt bør have en social bevidsthed," siger Marie Hølund, der mener, at Jørn Utzons navn ville stå på side et, hvis der fandtes en håndbog for arkitekter.

Kjeld Vindum, der er lektor på Kunstakademiet i København, kaldte Jørn Utzon for det 20. århundredes største danske ar-

kitekt og fastslår, at han i verden også rangerer blandt de allerstørste.

"Jørn Utzon tegnede ting, som ingen havde set før, og i modsætning til mange af sine kolleger havde han et meget optimistisk blik på det med og fremtiden. Han ville skabe åbne og frie rammer for det gode liv og troede på, at arkitekturen faktisk kunne gøre en forskel for menneskers tilværelse," siger Kjeld Vindum og tilføjer:

"Jeg ser ham ikke som en social samfundstænkner, for han har ikke beskæftiget sig meget med socialt boligbyggeri. Til gengæld var han meget optaget af øjeblikket og evnen til at være nysgerrig på livet. Det så man blandt andet i hans interesse for naturen og det organiske. Han så der en sammenhæng i tinge-

▲ Jørn Utzon fotograferet i 1945. – Foto: @Utzon Archives/Utzon Center.

ne, som han kunne overføre til sin arkitektur. Bladet hænger sammen med kvisten, som hænger sammen med grenen, som hænger sammen med træet, og på samme måde kunne han skabe huse, der indgik i sammenhæng med hinanden."

Sådan er det også i Can Lis, der består af fem bygninger, der er kædet sammen af terrasser og plateauer, som bevæjer sig på grundens ujævnheder. I rummene er der faste møbler, der er rettet mod særlige udsigter bestemte tider på dagen. Alt er tilpasset i forhold til en daglig rytme, for hvilken den daglige rytme står op, til den går i seng. Det er, som det skal være, og ikke mere end det – også når dagens solstråle kigger forbi.

Utzons arkitektur opfordrer til at vælge ting fra. Det er lidt som Svend Brinkmann siger: Stå fast og gå glip. Dermed gør vi livet mere enkelt," siger Lasse Andersson.

Can Lis på Mallorca er legatbolig for arkitektstuderende og holdes kun åbent for offentligheden nogle få dage om året. I 2018 er der åbent den 2. og den 30. juni, den 12. august, den 16. september og den 20. oktober. ■

kort nyt

Verdensnavne skal tale på Fyn

En af verdens største filosoffer, Slavoj Žižek, kan til sommer opleves på Fyn. Festivalen Hjortland har offentliggjort navne som et indslag på festivalens samtale-scene, ligesom festivalen også har offentliggjort navne som journalisten Günter Wallraff, der er kendt for at gå under cover, og hans landskvinde, den tyske kulturhistoriker og forfatter bag succesbøgerne "Voldtægt", Mithu Sanyal. Behandlner, der vil blive behandlet på festivalen, er voldtægt, menneskerettigheder og sex i forbrugssamfundet. Festivalen finder sted fra den 31. maj til den 2. juni.

Nordisk pris til "Herrens Vej"

DR's dramaserie "Herrens Vej" er blevet tildelt Nordisk Film & TV-Fonds Pris. Prisen, der i år er blevet uddelt for anden gang, er målrettet forfatterne bag "enestående nordisk tv-drama", og med den følger 200.000 svenske kroner. Adam Price modtog prisen onsdag aften ved en ceremoni i forbindelse med filmfestivalen i Göteborg. Det er ikke første gang, at hovedforfatteren bag tv-serien har modtaget en pris i år. Ved uddelingen af TV-Prisen 2018 i lørdags gik prisen for årets bedste dramaserie til "Herrens Vej".

kultur | anbefalinger

de 2 bedste bøger

★★★★★

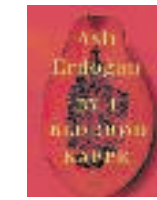

KARL OVE
Karl Ove Knausgård
nye bog på dansk handler om Norges

største maler, Edvard Munch, men selvfølgelig også om Knausgård selv. Og om, hvad kunst i virkeligheden er.

Karl Ove Knausgård: Så megen længsel på så lille en flade. En bog om Edvard Munchs billeder. Oversat af Ringhøj. 214 sider. Lindhardt og Nyhof.

★★★★★

BLODRØD
På sin vis er den tidlige gennembrudsrroman "By i blodrød

kappe" også litterært ungdommelig, både med sit fokus på forholdet mellem virkelighed og fiktion og i sin konstruktion.

Asli Erdoğan: By i blodrød kappe. Oversat af Claus Bech. 224 sider. 250 kroner. C&K Forlag.

den bedste udstilling og forestilling

★★★★★

BLOMSTER-JENSEN
Nivaagaard udstiller malerier af guldaldermaleren Johan Laursen Jensen – også kaldet Blomster-Jensen.

En duft af evighed. Blomstermaleren J.L. Jensen. Nivaagaards Malerisamling.

★★★★★

TAB OG DØD
Søren Huss' triste poesi får præcis den rette bevægelse, men også sorg-svælgende, musikforestilling, der kredser om evige temaer.

Treot og svingen. Instruktør: Per Smedegaard.

de 2 bedste film

★★★★★

FRI KÆRLIGHED
Forførelsen er skær og sprød. Følsomt indlevende, samtidig med at safterne driver fra de overmodne abrikoser, der tynger træerne omkring familiegården.

Call Me by Your Name. Instruktør Luca Guadagnino. Manuskript James Ivory. 122 minutter.

★★★★★

PENGENE, TAK
"All the money in the world" er en spændende dramatisering af en kidnapping, der i 1970'erne optog medierne voldsomt, da verdens rigeste mand blev pengeafpresset.

All the money in the world. Instruktør: Ridley Scott. USA. 2018. Længde: 133 minutter.